

МАЛАХОВА О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук

ЗНАЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ FAVOR DEFENSIONIS У КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ

Чинний КПК України не обмежив дію принципу змагальності судовими стадіями кримінального процесу, а поширив її на досудове розслідування. Аналіз ч. 2 ст. 22 КПК України дає можливість зробити висновок, що зміст принципу змагальності передбачає наявність рівноправності між стороною обвинувачення та стороною захисту на всіх стадіях кримінального провадження. Забезпечення процесуальної рівності між сторонами кримінального провадження є основною умовою реалізації основ змагальності у кримінальному судочинстві. Переконавшись, що така рівність має гарантуватися з моменту виникнення протиставлення інтересів між обвинуваченням та захистом, тобто з моменту появи такого учасника кримінального процесу, як підозрюваний. Не можна зволікати з запровадженням балансу можливостей сторін в досудовому розслідуванні, оскільки саме у досудовому провадженні формується основа достатньої сукупності доказів для ухвалення процесуального рішення по суті кримінального провадження. Слід відмітити, що саме на баланс процесуальних можливостей сторін вказує також Європейський суд з прав людини. Так, у справі «Салов проти України» Суд нагадав, що принцип рівності сторін у процесі є лише одним з елементів більш широкого поняття справедливого судового розгляду, яке також включає фундаментальний принцип змагальності процесу. Більш того, принцип рівності сторін у процесі — у розумінні «справедливого балансу» між сторонами — вимагає, щоб кожній стороні надавалася розумна можливість представити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону у суттєво невигідне становище відносно другої сторони [2]. Подібний висновок міститься у справі «Жук проти України» [3].

Реалізація змагальності у кримінальному судочинстві досягається через участь сторін кримінального провадження у доказуванні. Проте мусимо констатувати, що відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства України не можна говорити про процесуальну рівність між обвинуваченням та захистом в досудовому розслідуванні, а це, у свою чергу, ускладнює реалізацію змагальності в судовому провадженні. Сторона обвинувачення, спираючись на державний механізм розслідування, володіє більш значними процесуальними можливостями ніж сторона захисту, при цьому таку нерівність КПК України в повній мірі не компенсує. Правовий порядок збирання доказів стороною

захисту не отримав належного регулювання, що викликає чимало труднощів у практичній діяльності та багато запитань у науковій літературі.

Розширення прав сторони захисту в кримінально-процесуальному доказуванні повинно відбуватися з урахуванням специфіки процесуальної діяльності підозрюваного (обвинуваченого) та захисника, оскільки не можна наділити їх процесуальними правами зі збирання доказів, якими користується сторона обвинувачення. Досягнути процесуальну рівність сторін у кримінальному судочинстві можливо за допомогою інституту сприяння захисту (*favor defensionis*), що спрямований компенсувати менші процесуальні можливості підозрюваного (обвинуваченого), захисника з метою забезпечення реалізації основ змагальності в кримінальному провадженні, а також створення передумов виконання функції захисту, яка полягає у спростуванні підозри чи обвинувачення або ж пом'якшенні чи виключенні кримінальної відповідальності.

Значення інституту сприяння захисту в кримінально-процесуальному доказуванні полягає у тому, що такий інститут кримінального процесуального права є правовим засобом, який спрямований на наділення підозрюваного (обвинуваченого) та захисника сукупністю виняткових прав та встановлення обов'язків суб'єктів владних повноважень вчиняти процесуальні дії в інтересах захисту з метою нейтралізації різниці обсягу прав сторін кримінального провадження щодо збирання доказів. Таким чином, можемо зробити висновок, що реалізація інституту сприяння захисту у кримінально-процесуальному доказуванні покликана розширити межі активності підозрюваного (обвинуваченого) та захисника у кримінально-процесуальному доказуванні, що є необхідним для створення належних умов самостійного обстоювання їх правової позиції перед судом на основі процесуальної рівності.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (із змінами та доповненнями) //Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 9—10, 11—12, 13. — Ст. 88.
2. Рішення Європейського суду з прав людини у Справі «Салов проти України» від 6 вересня 2005 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_428/print1446759265527764
3. Рішення Європейського суду з прав людини у Справі «Жук проти України» від 21 жовтня 2010 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_659/print1446662648626455